

חולין קיא

עניין: מעשה דשמואל שהאכיל

את רב נ"ט בר נ"ט

ריטב"א

חס ליה לזרעיה וכו'. וא"ת והא"ר אמר שמואל לרבך יהיבנא ואכל. י"ל ⁷⁸⁰ כי מגזם היה דבריו שאלו היה נותן לרב' היה אוכל, כלומר שיקפחנו בדברים עד שיאכל. ומורי נר' פי' ⁷⁸¹ דרבך דקאמר ליה לאו משום רב קאמר, אלא משום חד דרבנן דה"ל. אבל רש"י ז"ל פי' ⁷⁸² רבך רב.

באר שבע

השתא הוה אכיל, וליכא איסורא כלל, דאדרבה ליקרא דשמואל שלמד גם לפניו כדאמרן הוה ליה למיכל, ואי משום דלדידיה נמי סבירא ליה הכי ודאי לא הוה אכיל, דאי הדר ביה רב ואיהו עד השתא סבירא ליה הכי הא שויה עליה איסורא, והיינו דלא אכל רבי אלעזר עם כל דברי שמואל, לא מפני שחשש ולא האמינו חלילה, אלא מפני דלדידיה נמי סבירא ליה הכי ושויה עליה איסורא:

אמנם יותר טוב ליקח הדברים כפשוטן, כי אפשר שכן היה שנתן שמואל לרב לאכול, ואכל ולא הרגיש מפני שחשב שהקצרה היתה חולבת או מסיבה אחרת, ושמואל חשב שהרגיש ועם כל זה אכל, וכששאל רבי אלעזר לרב אמר חס ליה כו' שכן חשב שלהד"ס, ואיכא למימר דשמואל יהיב לרב לאכול אף על גב שידע דאסור לדעתו, מפני שרצה לדעת בזה אם מסכימין מן השמים לענין הלכה כוותיה דמותר או לא, וזה מפני שחשב אם אין הלכה כמותי אלא כוותיה דרב דאסור, ודאי לא יאכל, שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים כדאמרין לעיל בפרק קמא (ו, א) דרבי מאיר אכל עלה של ירק מאגודה כו', ופרין ודילמא לאו אדעתיה, ופירש רש"י (ד"ה לאו אדעתיה) דלמא שכח רבי מאיר ולא עשרו ולעולם סבירא ליה דבעי עישורי, ומשני השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן. ולהיות שהלכה באמת כשמואל הניחו השי"ת לרב שיאכל, ורב לא הרגיש בדבר ואכל, ושפיר קאמר שמואל לרבך יהיבנא ואכל כו'. והשתא לא קשיא מידי:

עד כאן. וקשה בעיני טובא, חדא היאך הוציא שמואל דבר שקר מפיו כדי להטעות את רבי אלעזר להאכילו דבר האסור לדעתו, ולא נמצא כן לאחד מחכמי הגמרא, כי הדבר מעצמו נראה מכוער ומגונה עד שרב אמר חס ליה כו'. ועוד קשה הלא תשובת רב דאמר חס ליה וכו' אינה מעין השאלה, דשאל מיניה רבי אלעזר אי הדר ביה מר משמעתי:

ומיהא בהא איכא למימר דאחר שהשיבו רב דלא הדר ביה, נסתפק לרבי אלעזר דילמא האכילו שמואל ורב לא ידע, ועל זה באה התשובה דחס ליה כו' והגמרא לא חש להביא כל הדברים. אבל אכתי קשה למה לא אכל רבי אלעזר עם כל דברי (ה)שמואל, שאין לומר שחשש ולא האמינו דיהיב לרב ואכל. וכבר היה אפשר לומר בתקון הלכה זו, דמה שאמר שמואל לרבי אלעזר לרבך יהיבנא מאי דלא סבירא ליה להטעותו להאכילו מאי דלא סבירא ליה חלילה, אלא מפני שנסתפק על רבי אלעזר בהאי איסורא דאסר על נפשיה אי ידיה אי דרביה וליה לא סבירא ליה, אמר כן לנסותו כי הקפיד שמואל על זה, דאי משום יקרא דרב הוא דעבד וליה לא סבירא ליה, לא הוה ליה למיעבד הכי דהואיל ולא היה בפני רב היה לו לחוש ליקרא דשמואל שהיה בפניו, שגם שמואל היה רבו מדהוה קאים קמיה ומשמש בסעודה כדפירש רש"י, וכדי שלא ישנה רבי אלעזר לומר דלדידיה נמי הכי סבירא ליה אף על גב דלא סבירא ליה, אלא כדי שלא יקפיד עליו שמואל כמו שהקפיד באמת, הלכך בא אליו לנסותו בחכמה לדעת את אשר בלבבו, ואמר לו לרבך שלמדך לדין זה יהיבנא ואכל, ועם זה עמד על תוכן אמיתות מה שבלבו, דאי משום יקרא דרב הוה דלא הוי בעי למיכל

שוב אחר זמן רב מצאתי בשאלות ותשובות הרב מהר"ר לוי בן חביב ז"ל סימן קכ"א שהביא סוגיא זו לקיום דבריו, וכתב וז"ל כתב הרב בעל אורחות שיאכל, ומאי דקאמר לרבך יהיבנא וכו' משום דהוה ידע מרב דאי הוה יהיב ליה הוה אכיל. וישוב הלשון הוא בשני פנים, או שפירשו יהיב ממש, ואמר דיהיב אף על גב דלא יהיב משום דחשב דאי הוה יהיב ליה הוה אכיל, והוה ליה כאילו יהיב ואכיל. או שפירוש יהיב ליה לאו דיהיב ממש, אלא כאלו אמר אלו יהיב לרבך הוה אכיל. וטעמא דאמר שמואל הכי הכא טפי מבשאר פלוגתי דפליג רב עליה, הוא ממאי דאמרי בגמרא דהאי מילתא דרב לאו בפירוש איתמר, אלא מכללא דההוא שיפא איתמר וכו', ומשום הכי חשב שמואל דרב הוה אכיל דשאני ההוא שיפא דנפיש מרריה טפי כדאמר בגמרא. ובין לפירוש הרב רבינו נסים (מ, ב בדפי הרי"ף ד"ה ושמואל) במאי דקאמר ולא היא שאני התם דנפיש מרריה דלמדחיה לדרב גופיה הוא דאיתמר וכו', ככתוב בפירושו להלכות, בין לפירוש התוספות (ד"ה ולא היא) דרוצה לומר דמכאן אין להוכיח, אבל הוא בפירוש אמרה כדמוכח בסמוך, סליק אדעתיה דשמואל דהדר ביה רב ומההוא טעמא דשאני שיפא וכו'. והשתא דברי שמואל על רב הם ממש ממין דברי רב על שמואל, שכל אחד מהם היה חושב שידע דעתו של חברו, ולכן אמר שמואל על רב שהוא היה יודע שאם היה נותן לו לאכול היה אוכל על פי מחשבתו שרב חזר בו, ורב גם הוא העיד על שמואל ואמר דחס ליה דליספי וכו' על פי מחשבתו גם כן, שלא עלה על דעת שמואל שהוא חזר בו:

WHATSAPP

EMAIL

PODCAST